

LHBT-ers in Amsterdam

Factsheet | januari 2015

Deze fact sheet is gewijd aan lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders (LHBT) in Amsterdam. Wat is hun positie in de samenleving, welke problemen komen zij tegen? Om dit te verkennen gebruiken we de meest recente literatuur. Wanneer er geen gegevens beschikbaar waren voor Amsterdam zijn landelijke bronnen gebruikt. De kennis over LHBT-ers is geordend rondom zeven thema's: • transgenders • jongeren • ouderen • vluchtelingen en asielzoekers • veiligheid • sport • toerisme

Deze fact sheet geeft echter geen totaalbeeld weer van de positie van LHBT-ers in de stad. Zo is het meestal niet mogelijk om per onderwerp gegevens te geven over de omvang van de LHBT-groep of van de belangrijkste problematiek. De kennis is versnipperd, soms verouderd en per onderwerp laat de literatuur vaak een specifieke focus in de onderzoeksvragen zien.

Gebruikte termen

In deze fact sheet staat LHBT-ers voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders. Toch gaan de meeste onderdelen van de fact sheet over LHB-ers, want over transgenders is weinig (en vaak niets) bekend. Daarom is er een apart onderdeel specifiek over transgenders.

Per thema valt een specifieke terminologie op: 'roze ouderen' of 'gay-toeristen'. Ook komen vaak andere combinaties voor dan LHBT: het Engelstalige LGTB, of HLBT. Om de fact sheet leesbaar te houden is dit hier telkens vertaald naar 'LHBT'.

Bovendien dekken de zeven thema's niet alle relevante problematieken van LHBT-ers. Vooral gezondheid komt alleen zijdelings aan de orde. Andere bronnen geven goed inzicht in de specifieke gezondheidsproblemen van LHB-ers (GGD Amsterdam 2014), meer in bijzonder de psychosociale gezondheid van bijvoorbeeld lesbische en biseksuele vrouwen (Stichting OndersteBoven 2009); en seksuele gezondheid van LHBT-ers (Rutgers WPF 2014) of minderheidsstress onder Amsterdamse LHB-ers (van Husen cs 2012).

Ook belangrijk om te vermelden is dat er vaak meer aandacht is voor homoseksuele mannen dan voor lesbische vrouwen in de literatuur. Deels ligt de oorzaak hiervoor in het feit dat homoseksuele mannen vaak beter vertegenwoordigd zijn in enquêtes dan lesbische vrouwen. De resultaten uit de verschillende onderzoeken laten zien dat lesbische vrouwen soms gemiddeld een betere positie hebben dan homoseksuele mannen (in de sport bijvoorbeeld) en soms een minder goede positie (als het gaat om de ervaren veiligheid). Ondanks deze beperkingen geeft deze factsheet een zo compleet mogelijk overzicht van wetenschappelijke inzichten op elk thema.

LHBT-geschiedenis Amsterdam

Amsterdam heeft een lange geschiedenis als tolerante stad ten aanzien van LHBT-ers. Een aantal gebeurtenissen kenmerken deze geschiedenis (zie roze kader).

- 1927** Bet van Beeren opent café 't Mandje op de Zeedijk. Het café werd een ontmoetingsplek voor homoseksuele mannen en lesbische vrouwen in de stad ('t Mandje).
- 1946** oprichting COC, 's werelds oudste nog bestaande LHBT-organisatie (COC).
- 1987** onthulling eerste homomonument ter wereld.
- 1998** vijfde editie Gay Games, naar schatting bezocht door een kwart miljoen mensen (organisatie Gay Games).
- 2001** eerste homohuwelijk ter wereld.

Deze reeks gebeurtenissen toont de graduele acceptatie van homoseksualiteit in de samenleving, en de weg die is bewandeld naar gelijke rechten voor LHBT-ers. Historisch gezien is er een omslag gekomen in de Nederlandse publieke opinie in de jaren 1960 en 1970 (SCP 2010). Sommigen waarschuwen voor een mogelijke hapering van de emancipatie van LHBT-ers na het hoogtepunt van 2001 – het homohuwelijk (Buijs cs 2009; Galesloot 2011). Ondanks de terechte zorgen over de problemen die LHBT-ers ervaren zijn er echter geen signalen dat de rechten van LHBT-ers onder druk staan of dat er sprake zou zijn van een afnemende acceptatie in de samenleving voor LHBT-ers, zoals blijkt uit de afzonderlijke onderdelen van deze factsheet.

Aantal LHBT-ers in Amsterdam

Het is niet precies bekend hoeveel LHBT-ers er zijn in Amsterdam. Dankzij de enquête De staat van de Stad is wel een schatting mogelijk van het aandeel LHB-ers: 6% is homoseksueel of lesbisch, 2% is biseksueel. Er zijn relatief meer homoseksuele mannen dan vrouwen.

Er is geen informatie over het aantal of aandeel transgenders in Amsterdam. Landelijke cijfers komen in het onderdeel over transgenders aan de orde.

Acceptatie van LHBT-ers in Amsterdam

Amsterdammers tonen zich over het algemeen tolerant ten aanzien van LHBT-ers. Om dat te meten zijn stellingen gebruikt. Amsterdammers hebben niet of nauwelijks problemen met het feit dat homoseksuele en lesbische paren trouwen, twee mannen hand in hand lopen, of dat hun kind les krijgt van een homoseksuele leraar of lerares. Minder dan 10% van de Amsterdammers heeft moeite met dergelijke situaties. Ze hebben iets meer moeite met gelijke adoptierechten en met het idee dat hun kind een homoseksuele relatie zou hebben.

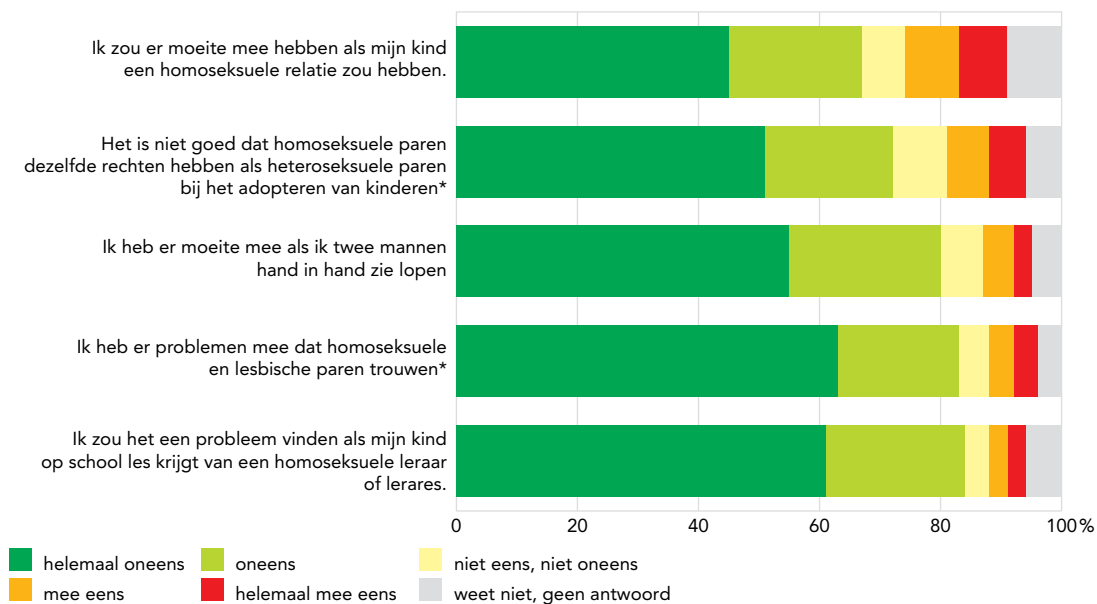
Amsterdammers tonen zich toleranter dan Nederlanders in het algemeen als het gaat om de acceptatie van homoseksualiteit, behalve als het gaat om het accepteren van een homoseksuele relatie van het eigen kind (SCP 2013). Vooral Amsterdammers van Turkse en Marokkaanse herkomst hebben hier moeite mee: 58% zou het een probleem vinden als hun kind een homoseksuele relatie zou hebben en 42% vindt het niet goed dat homo- en heteroseksuele paren gelijke rechten hebben bij de adoptie van kinderen.

Amsterdammers naar voorkeur voor relatie en geslacht, 2012 (procenten)

	man	vrouw	totaal
ander geslacht	83	90	87
eigen geslacht	11	2	6
allebei	2	2	2
onbekend	4	6	5
totaal	100	100	100

bron: O+S/Staat van de Stad

Reacties op stellingen homoacceptatie, 2013 (procenten)

* de oorspronkelijke stellingen waren andersom geformuleerd, maar voor de leesbaarheid van de figuur is dit onhandig.

bron: O+S/ Amsterdamse Burgermonitor

Transgenders

Onder de verzamelterm 'transgender' schuilt een zeer diverse groep. Meestal geldt voor transgenders dat hun geboortegeslacht en hun genderidentiteit niet (of niet geheel) overeenkomen. Ook travestieten worden geschaard onder transgenders; voor hen is identiteit geen issue, gender-expressie wel (zie voor definities SCP 2012).

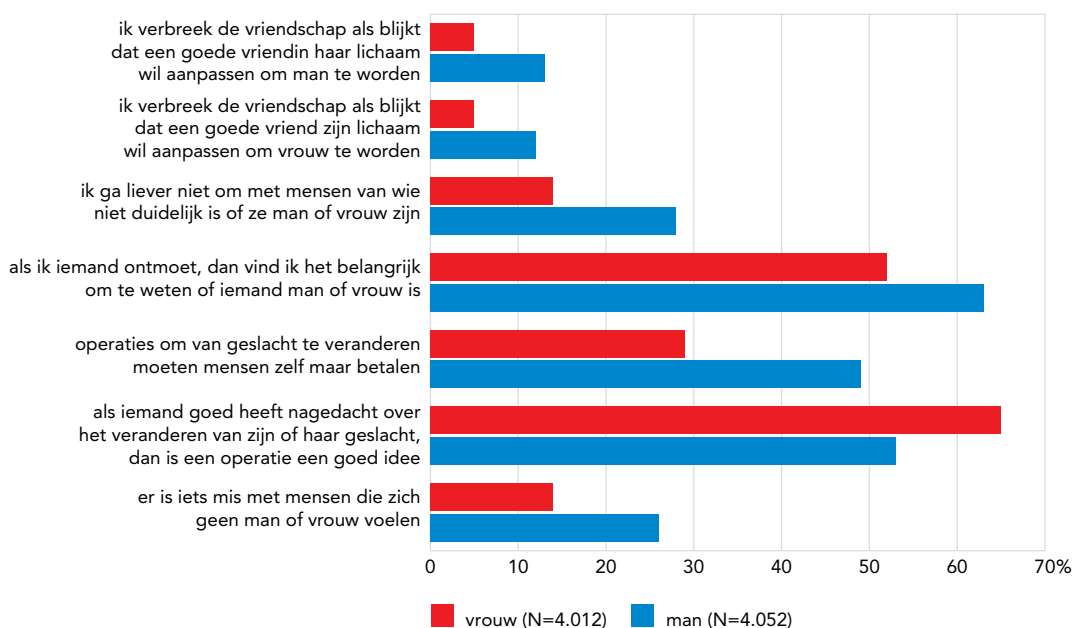
Aantal transgenders

Er zijn geen cijfers beschikbaar over het aantal transgenders omdat nergens staat geregistreerd wie transgender is, te meer omdat de term geen duidelijk afgebakende groep definieert.

Wel is het aantal wettelijk vastgelegde geslachtsveranderingen bekend. Volgens het CBS hadden eind 2009 in totaal 900 personen in heel Nederland sinds 1995 hun geslachtsverandering via de rechtbank vastgelegd (CBS 2011).

Kuyper komt met behulp van het onderzoek Seksuele Gezondheid in Nederland in 2011 tot de berekening dat 0,6% van de mannen in Nederland en 0,2% van de vrouwen een 'ambivalente of incongruente genderidentiteit hebben, onvrede over het eigen lichaam en een behandelwens' (Kuyper 2012). Het zou gaan om 48.000 Nederlanders.

Aandeel dat het eens is met stellingen over transgenders, naar geslacht, 2011 (procenten)

bron: Kuyper 2012/ bewerking O+S

Er bestaat geen schatting of berekening voor Amsterdam. Waarschijnlijk zijn er relatief meer transgenders in Amsterdam vergeleken met de rest van Nederland. Het LHBT-gunstig klimaat van de stad is bekend en bovendien doet het VUmc de meeste geslachtstransformaties in Nederland.

Maatschappelijke positie transgenders

Op basis van een enquête onder Nederlandse transgenders kaart het SCP aan dat deze groep:

- minder vaak actief is op de arbeidsmarkt dan Nederlanders gemiddeld;
- veel vaker arbeidsongeschikt of werkloos is;
- veel vaker eenzaam is dan anderen;
- veel vaker psychische problemen heeft dan gemiddeld.

Het SCP identificeert vier belangrijke problemen voor transgenders: zorg (met name de wachttijden bij genderteams), maatschappelijke acceptatie van en kennis over transgenders, de procedure om geslachtsverandering op te nemen in wettelijke registraties en de arbeidsmarktpositie van transseksuelen. Over twee van deze vier thema's is informatie beschikbaar.

Zes van de tien transgenders hebben ooit te maken gehad met negatieve reacties vanwege het transgender-zijn (vooral als man geboren transvrouwen) en vier van de tien discriminatie hebben ervaren op die grond (SCP 2012). Bovendien toont onderzoek van Rutgers WPF (2014) aan dat transgenders (net als homoseksuele

mannen, lesbische vrouwen en biseksuelen) vaker dan heteroseksuelen grensoverschrijdend en seksueel geweld meemaken. Vooral als vrouw geboren transgenders zijn kwetsbaar: de helft van hen is ooit het slachtoffer geweest van seksueel geweld.

Onderzoek naar transgenders en werk in Nederland en in Vlaanderen (Vennix 2010) laat zien dat transgenders zowel barrières tegenkomen bij sollicitaties als op het werk. Bij het zoeken van een baan is het vinden van een werkplek waar men wordt geaccepteerd lastig. Eenmaal in functie ervaren transgenders vaak dat zij onvoldoende zichzelf kunnen zijn en ervaren zij weinig acceptatie.¹

Acceptatie van transgenders

In 2011 zijn attitudes ten aanzien van transgenders gemeten (Kuyper 2012). Daaruit blijkt dat Nederlanders vaker moeite hebben met genderambivalentie als er in algemene termen over wordt gesproken, dan als het gaat om de directe omgeving. Een klein aandeel van de ondervraagden zou een vriendschap verbreken als een vriend(in) geslachtsverandering zou wensen. Vrouwen oordelen in alle stellingen minder vaak negatief over transgenders dan mannen.

Het is niet bekend hoe Amsterdammers zich positioneren als het gaat om de acceptatie van transgenders. Ook is er geen onderzoek bekend onder transgenders in Amsterdam.

In Nederland blijkt dat homoseksuele jongens gemiddeld 12,6 jaar en meisjes gemiddeld 13,5 jaar zijn als ze zich voor het eerst bewust worden van hun aantrekking tot hetzelfde geslacht. Gemiddeld zijn homojongens 16,3 jaar en meisjes 16,5 jaar als ze voor het eerst uit de kast komen (SCP 2010). Deze periode van identiteitsontdekking en -erkenning speelt dus vaak tijdens de middelbare school.

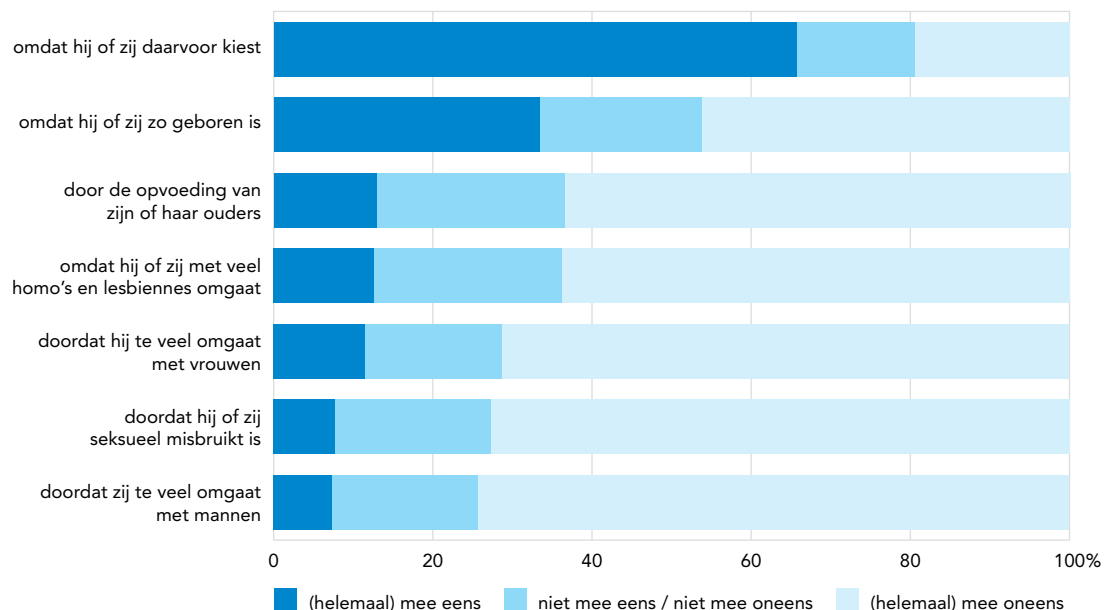
Hoewel jongeren van nu opgroeien in een tijd waarin er open wordt gesproken over geaardheid blijkt uit onderzoek dat dit er niet toe heeft geleid dat LHB jongeren net zo onbekommerd

jong kunnen zijn als hun heteroseksuele leeftijdsgenoten (SCP 2015).

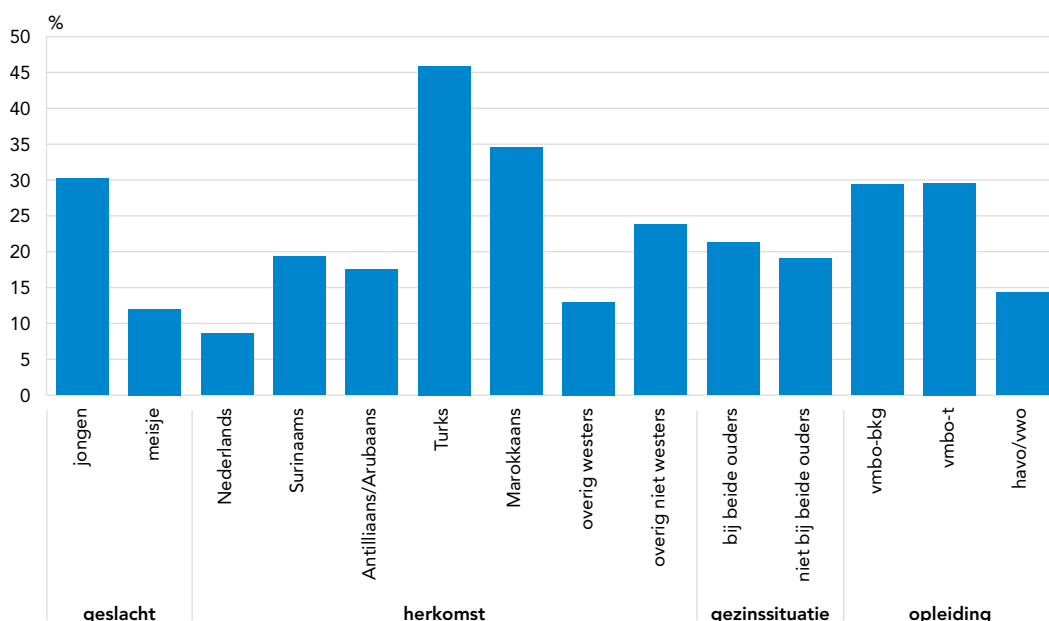
Acceptatie homoseksualiteit door jongeren

Uit onderzoek van Buijs, Hekma en Duyvendak (2009) blijkt dat bijna 7 op de 10 Amsterdamse scholieren (eerste tot en met derde klas) homoseksualiteit toe te wijzen is aan de eigen keuze van iemand. Een derde van de scholieren is van mening dat homoseksualiteit aanwezig is bij de geboorte van een persoon. Andere verklaringen voor homoseksualiteit krijgen minder steun.

Mening over stellingen over de reden van homoseksualiteit, 2009 (procenten) (n=517)

Negatieve houding t.o.v. homoseksuele mannen/lesbische vrouwen onder 13-14 jarigen naar achtergrondkenmerken, 2012 (procenten)

bron: GGD 2012

Ruim een vijfde (21%) van de 13-14 jarige Amsterdammers heeft een negatieve houding ten aanzien van homoseksuelen en lesbiennes op hun school, maar er zijn grote verschillen tussen groepen jongeren. Zo hebben meisjes een minder negatieve houding dan jongens en stellen jongeren van Turkse en Marokkaanse herkomst zich juist vaker negatief op tegenover homoseksualiteit dan gemiddeld. Jongeren die bij beide ouders wonen hebben vaker een afwijzende houding dan jongeren die niet bij beide ouders wonen en leerlingen van het vmbo staan beduidend vaker afwijzend tegenover homoseksuele schoolgenoten dan leerlingen van havo/vwo. De verschillen zijn ook terug te zien tussen de stadsdelen: jongeren in stadsdeel Centrum hebben het minst vaak een negatieve houding tegenover homoseksualiteit (8%) en jongeren in Nieuw-West het vaakst (28%; GGD Amsterdam 2012). De verschillen tussen jongens en meisjes en tussen leerlingen met en zonder migrantenachtergrond komen ook naar voren in landelijk onderzoek (SCP 2015, ITS 2014).

Op latere leeftijd neemt de acceptatie van homoseksualiteit toe. In de leeftijdsgroep van 16 tot en met 24 heerst onder jongeren in 2013 dezelfde mate van homo-acceptatie als gemiddeld in Amsterdam. Op een schaal van 1 (weinig acceptatie) tot 5 (grote acceptatie) scoren jongeren een 4,3. Dit is gelijk aan het gemiddelde van Amsterdam. Wel blijkt dat in deze leeftijdscategorie Amsterdammers van niet-

westerse herkomst (score 3,6) minder positief staan tegenover homoseksualiteit dan Amsterdammers van Nederlandse herkomst (score 4,7).

Score op schaal homo-acceptatie, 16-24 jarigen (2013)

	man
autochtoon	4,7
westerse allochtoon	4,6
niet-westerse allochtoon	3,6
totaal	4,3

bron: O+S/Amsterdamse Burgermonitor

Uit landelijk onderzoek blijkt dat de houding van jongeren (16-25 jaar) ten opzichte van homoseksualiteit sinds 2006 positiever is geworden. In 2006 keurde 18% homo- en bisexualiteit af en tegenwoordig is dat nog maar 6% (SCP 2015).

Veiligheid op school

Zoals eerder gezegd worden jongeren zich vaak bewust van hun homoseksualiteit en komen ze hiervoor uit gedurende hun tijd op de middelbare school. Zowel landelijk als in Amsterdam blijkt dat de middelbare school niet altijd een fijne plek is voor LHB-leerlingen, zij voelen zich er minder veilig dan hun heteroseksuele medescholieren, vinden het er minder gezellig en hebben minder het gevoel erbij te horen (SCP 2014). LHB-scholieren worden ook vaker gepest dan hun medescholieren, ervaren een negatievere sfeer in de klas en spijbelen vaker (SCP 2015).

Uit onderzoek van de Onderwijsinspectie blijkt dat er landelijk regelmatig incidenten plaatsvinden in het voortgezet onderwijs die te maken hebben met homoseksualiteit, met name in het vmbo en het praktijkonderwijs. Ruim een derde van de 35 bezochte scholen in 2009 had te maken gehad met zulke incidenten (Onderwijsinspectie 2009). Uit onderzoek van het ITS Nijmegen bleek in 2012 dat LHB-leerlingen in het Voortgezet (Speciaal) Onderwijs in Nederland meer geweld ervaren op school dan niet-LHB-leerlingen en zich dus onveiliger voelen. Er was sprake van een toename in de periode 2006-2010 (ITS 2012). Uit het meest recente onderzoek van ITS Nijmegen blijkt weer een toename van incidenten op scholen tegenover personeel en tegenover leerlingen vanwege homoseksualiteit (ITS 2014). Incidenten tegenover het personeel werd in 2014 door 13% van de leidinggevendenden gemeld, tegenover 3% tot 7% in eerdere jaren. Incidenten tegenover leerlingen vanwege hun seksualiteit werd door 19% van de leidinggevendenden gemeld, tegenover 9% tot 16% in voorgaande jaren.

Het onderwerp seksuele diversiteit op school staat hoog op de overheidsagenda. In 2012 zijn de kerndoelen op het gebied van seksualiteit en seksuele diversiteit aangepast en in de schooljaren 2012/'13 en 2013/'14 voerde de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap de pilot Sociale veiligheid LHBT-jongeren op school uit, met speciale activiteiten zowel in het primair onderwijs als in het voortgezet onderwijs (SCP 2014). Ook in Amsterdam staat seksuele diversiteit op school hoog op de politieke agenda. In het Roze Stembusakkoord wordt als eerste maatregel genoemd: voorlichting op alle Amsterdamse scholen, en meerdere keren per jaar (COC Amsterdam 2014).

Isolement

LHB-jongeren in het voortgezet onderwijs hebben minder vaak het gevoel erbij te horen dan hun heteroseksuele medescholieren (SCP 2014). De moeilijke periode waar veel van deze jongeren doorheen moeten kan leiden tot gevoelens van eenzaamheid of somberheid en zij rapporteren

dan ook meer psychosociale problematiek dan heteroseksuele jongeren. Deze psychosociale problematiek kan leiden tot gedachten aan zelfmoord en zelfmoordpogingen. Uit onderzoek van het SCP in 2010 blijkt dat bijna de helft van de LHB-jongeren ooit suïcidale gedachten heeft gehad, 12% ooit een zelfmoordpoging heeft ondernomen en 13% vaak last heeft van depressieve klachten (SCP 2010). Ook uit recent onderzoek blijkt weer dat LHB jongeren eenzamer zijn dan heteroseksuele jongeren. Daarnaast komt in dat onderzoek naar voren dat onder biseksuele jongeren (16-25 jaar) nog vaker dan bij homoseksuele jongeren sprake is van eenzaamheid, psychische klachten en suïcidaliteit (SCP 2015).

Ook in Amsterdam ervaren LHB-jongeren en -jongvolwassenen (16-24 jaar) vaak problemen, zoals moeite met het accepteren van de eigen seksuele identiteit, een weg vinden binnen de LHBT scene, eenzaamheid, sombere gevoelens en (sociale) angst (GGD Amsterdam, 2013).

Voor jongeren met een migratieachtergrond geldt nog sterker dat het moeilijk kan zijn om de eigen seksuele identiteit te accepteren. Binnen de migrantengemeenschappen is er sprake van onwetendheid en vooroordelen tegenover homoseksualiteit en er zijn weinig rolmodellen (Adviesraad Diversiteit en Integratie 2011). Onderzoek onder lesbische meisjes heeft aangetoond dat dit kan leiden tot een persoonlijke spagaat tussen de eigen gevoelens en de loyaliteit aan de familie. Zij komen daarom vaak op een andere manier voor hun geaardheid uit dan autochtone lesbische meisjes (Adviesraad Diversiteit en Integratie 2011).

Uit landelijk onderzoek blijkt dat naarmate LHB-jongeren ouder worden, de genoemde problemen minder vaak voorkomen. Zo zien we bijvoorbeeld dat LHB-jongvolwassenen (16-25 jaar) niet ongelukkiger zijn dan heteroseksuele leeftijdsgenoten, terwijl hier bij een eerdere leeftijdscategorie (11-16 jaar) wel sprake van is (SCP 2015).

Volgens Mokum Roze, een platform voor belangenbehartiging van LHB-ouderen in Amsterdam, waren in 2010 in Amsterdam 6.689 LHB 60-plussers, zo'n 5% van de totale groep 60-plussers. Dit is een even grote groep als het aantal oudere Surinamers (6.845) in Amsterdam en meer dan de groep Turkse en Marokkaanse ouderen bij elkaar (6.600; Mokum Roze 2012).

Het aantal ouderen groeit, en daarmee ook het aantal LHB-ouderen: uit de prognose van O+S blijkt dat in 2035 de 65-plussers 17% van de Amsterdamse bevolking zullen vertegenwoordigen, in 2014 was dit nog 12% (O+S 2014).

Ervaringen in de zorg

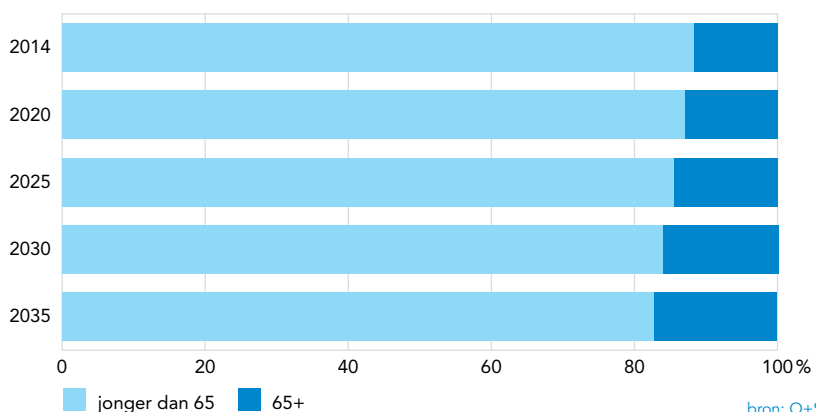
Een ruime meerderheid van LHB-ouderen is in het verleden opgegroeid in een tijd waarin in grotere mate een taboe heerste over homoseksualiteit en

ook nu nog maken zij niet altijd hun geaardheid kenbaar (Factsheet Movisie). Het Ouderenfonds (2013) noemt LHB-ouderen ook wel onzichtbare ouderen, omdat bewoners van zorginstellingen/ verzorgingshuizen nauwelijks weten van het bestaan van LHB-ouderen in hun omgeving.

Uit onderzoek blijkt dat LHB-ouderen zich niet altijd thuis voelen in woonzorgcentra. Uit angst voor discriminatie of andere negatieve reacties laten oudere homoseksuele mannen en vrouwen hun seksuele voorkeur meestal onvermeld (Factsheet Movisie). Daarbij komt ook dat heteroseksuele ouderen in Nederland nog wel eens nadrukkelijk over hun kinderen en kleinkinderen willen praten. Lesbische en homoseksuele ouderen kunnen daar veelal niet over meepraten. Mede hierdoor doen LHB-ouderen vaak maar beperkt mee aan recreatieve activiteiten (Axion Continu 2013). Er kan daarbij in de woonzorgcentra ook nog sprake zijn van discriminatie door zowel medebewoners en medewerkers (Axion Continu 2013). Al deze factoren kunnen leiden tot eenzaamheid en stress.

Ondanks dat LHB-ouderen zich niet altijd thuis voelen in woonzorgcentra kiest de meerderheid niet voor het opzetten van uitsluitend LHB-oudedagsvoorzieningen. De meeste ouderen willen homovriendelijke zorg maar wel in een mix van homo- en heteroseksuele bewoners. Er is echter wel behoefte aan ontmoetingsmogelijkheden voor LHB-ouderen (Groenboek Roze Belweek 2011).

Aandeel 65-plussers in Amsterdam, 2014 en prognose 2020-2035 (procenten)

bron: O+S

Eenzaamheid en depressie

Met het ouder worden, neemt de kans op eenzaamheid toe. Uit een onderzoek van de GGD blijkt dat bijna alle ondervraagde professionals (95%) tijdens hun werk eenzaamheid en/of depressie signaleren bij zelfstandig wonende ouderen (GGD Amsterdam 2013). Dit geldt dus voor alle ouderen, dus ook voor heteroseksuele ouderen. Maar uit onderzoek blijkt dat LHB-ouderen nog vaker dan heteroseksuele ouderen last hebben van eenzaamheid. Deze eenzaamheid komt voort uit een beperkt sociaal netwerk. Zij kunnen namelijk minder vaak gebruik maken van mantelzorg omdat ze minder vaak kinderen hebben. Mochten deze kinderen er wel zijn, dan bestaat er soms een minder sterke band met hen. Ook kan het zijn dat vroeger na bekendmaking van de seksualiteit aan de familie en vrienden het contact verbroken werd (Axion Continu 2013).

De eenzaamheid onder LHB-ouderen zien we ook terug in Amsterdam. Uit onderzoek van Platform Mokum Roze (Platform Mokum Roze

2014) onder 257 Amsterdamse LHB-ouderen van 55 jaar en ouder gaf 60% aan vaak eenzaam te zijn. Daarnaast gaf 65% aan geen of een beperkt sociaal netwerk te hebben en 60% geen vertrouwen te hebben in genoeg hulp.

Bij LHB-ouderen is relatief vaak sprake van een slechte financiële situatie vanwege een laag pensioen. Het fiscaal partnerschap of nabestaandenpensioen werd pas in 1996 van kracht voor paren van hetzelfde geslacht. Ouderen die voor dat jaar hun partner hebben verloren, hebben nooit recht gehad op een deel van het pensioen van de partner (Movisie 2012). Deze slechte financiële situatie geldt nog sterker voor lesbische vrouwen, vanwege een lager opgebouwde pensioen dan de homoseksuele man. Zij waren namelijk vaak in lager betaalde banen werkzaam en verdienden per definitie minder dan mannen. Daarbij kwam het idee dat de vrouw toch zou profiteren van het pensioen van de echtgenoot (Axion Continu 2013).

Vluchtelingen en asielzoekers

Het Europese Hof van Justitie heeft in 2013 bepaald dat vluchtelingen voor wie vervolging vanwege homoseksualiteit in het thuisland dreigt op grond daarvan asiel moeten kunnen krijgen in Europa. De Raad van State heeft deze beslissing in Nederland bekrachtigd (Raad van State 2013). Er kan niet meer van vluchtelingen worden verlangd dat zij zich 'terughoudend' gedragen om hen asiel te weigeren.

Het is niet bekend hoeveel asielzoekers op grond van hun seksuele gerichtheid asiel aanvragen. Het is daarom ook onbekend hoeveel personen op grond hiervan asiel hebben gekregen.

Stichting Secret Garden in Amsterdam zou ongeveer 250 asielzoekers uit het hele land hebben bijgestaan tussen 2008 en 2013, voor het merendeel LHBT-ers afkomstig uit islamitische landen (Secret Garden 2014).

Uit onderzoek van het COC (2013) blijkt dat een meerderheid van de ondervraagde LHBT-asielzoekers (29 in totaal) niet wist dat seksuele gerichtheid of transgender-zijn een asielgrond was. In diezelfde publicatie worden de IND, VluchtelingenWerk Nederland en advocaten aangehaald die aangeven dat over het algemeen 'LHBT-asielzoekers pas zeer laat in hun asielprocedure open zijn over hun seksuele oriëntatie of genderidentiteit'.

Vanuit Secret Garden (2014) en het onderzoek van het COC (2013) komen een aantal problemen naar voren waar LHBT-vluchtelingen en -asielzoekers specifiek mee te maken hebben:

- het is moeilijk om te zorgen voor de erkenning van het LHBT-zijn om asiel te kunnen krijgen;
- LHBT-ers voelen zich geregeld onveilig in de opvangcentra voor asielzoekers, vooral in relatie met andere asielzoekers die er vaak traditionele waarden op nahouden;
- in contact met de Immigratie- en Naturalisatie-

dienst voelen LHBT-ers zich niet altijd veilig; dat kan te maken hebben met de tolken maar er is ook angst dat informatie wordt meegegeven bij terugkeer;

- er is weinig kennis over de rechten van LHBT-ers in Nederland;
- het is moeilijk om contacten te leggen met LHBT-organisaties in Nederland;
- de toegang tot psychosociale hulp is vaak lastig voor deze groep.

Er is geen informatie over LHBT-vluchtelingen in Amsterdam. Het is onduidelijk hoe groot de groep is en of het in verhouding groter in Amsterdam is dan elders. Stichting Secret Garden opereert vanuit Amsterdam maar ondersteunt ook personen buiten te stad. Of LHBT-vluchtelingen in Amsterdam goed aansluiting vinden tot andere organisaties van en voor LHBT-ers en of er in Amsterdam specifieke problemen spelen is niet bekend. Er is verder ook niets bekend over de positie van vrouwen onder LHBT-vluchtelingen.

Veiligheid

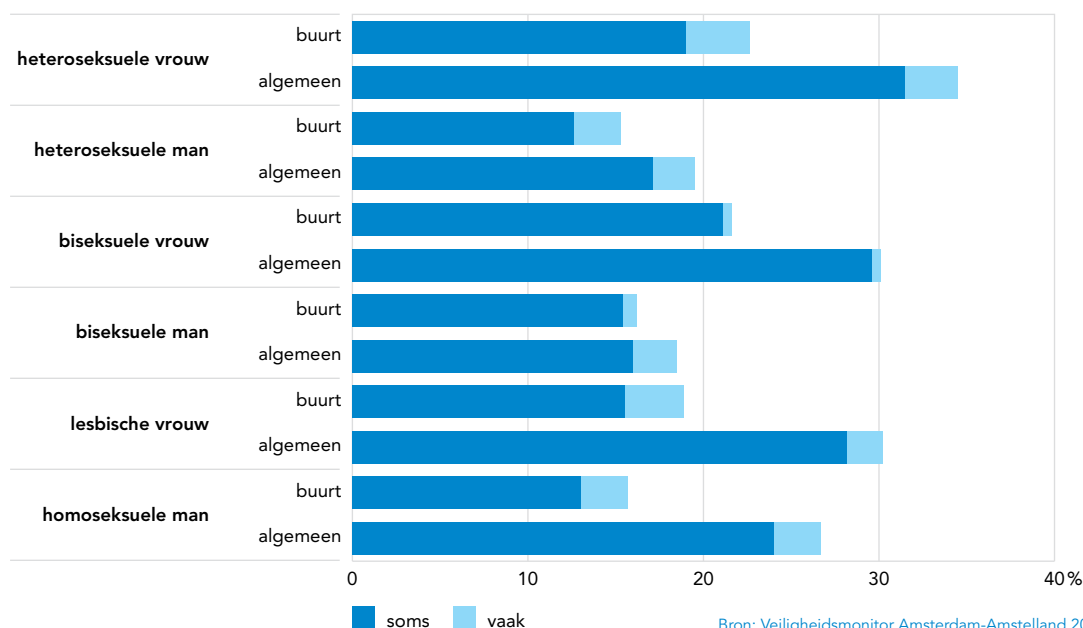

Er zijn verschillende vormen van discriminatie van en geweld tegen LHB-ers, zoals pesten, intimideren, uitlachen, fysiek geweld, bedreigingen en afkeurende blikken. Gemiddeld zijn er drie meldingen van anti-homogeweld per week in Nederland (Politie landelijke eenheid). Van andere vormen van geweld zijn lastiger te kwantificeren.

Subjectieve veiligheid

Uit voorlopige cijfers uit de Veiligheidsmonitor Amsterdam-Amstelland 2014 blijkt dat 27% van

de Amsterdamse homoseksuele mannen zich in het algemeen (soms tot vaak) onveilig voelt. Dit aandeel is groter dan onder heteroseksuele (20%) of biseksuele (19%) mannen. In de eigen buurt voelen homoseksuele mannen (16%) zich ongeveer even veilig als heteroseksuele (15%) en biseksuele (16%) mannen. Heteroseksuele vrouwen (35%) voelen zich in het algemeen minder veilig dan biseksuele (30%) en lesbische (30%) vrouwen. In de eigen buurt voelen heteroseksuele vrouwen (23%) zich ongeveer even veilig als biseksuele (22%) en lesbische (19%) vrouwen.

De meeste negatieve ervaringen komen voor in de openbare ruimte, buiten de eigen woonbuurt (SCP 2012). Dit is ook terug te zien in bovenstaande tabel. Mensen voelen zich onveiliger in het algemeen dan in de eigen buurt, maar dit lijkt niet kenmerkend voor LHB-ers. Voor heteroseksuelen geldt dit namelijk ook.

Om negatieve reacties te voorkomen passen LHB-ers zich aan in de openbare omgeving. Van de homoseksuele mannen in Amsterdam geeft 52% aan zijn homoseksualiteit zelden of nooit in het openbaar te tonen, bijvoorbeeld door hand in hand te lopen op straat. Bij lesbische vrouwen ligt het percentage beduidend lager (23%). Daarnaast geeft 47% van de homoseksuelen aan zich minder open te zijn gaan gedragen in de afgelopen jaren. (O+S 2010).

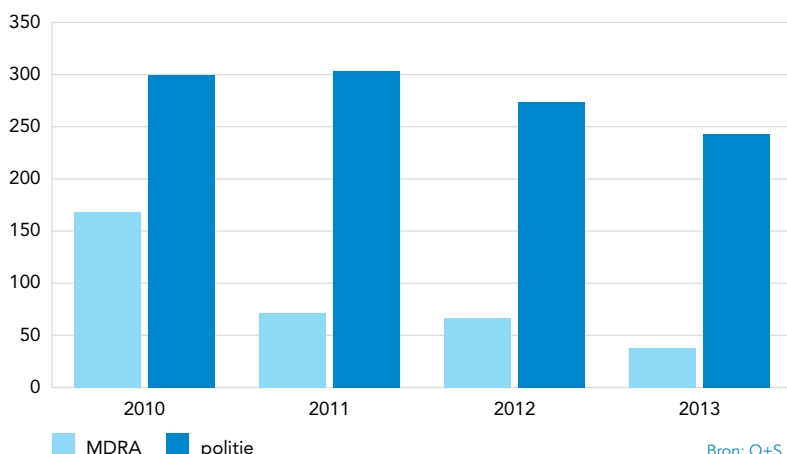
Objectieve veiligheid

Het is lastig om te bepalen hoe vaak discriminatie en geweld tegen LHB-ers voorkomt omdat lang niet alle slachtoffers een melding of aangifte doen. Landelijk onderzoek toont aan dat in gevallen van discriminatie zonder fysiek geweld 5% melding doet. Vaak gaat het volgens het slachtoffer om 'een kleinigheidje' (SCP 2012). De meldingsbereidheid bij discriminatie met fysiek geweld is hoger (29%). Mensen die geen aangifte of melding doen vrezen dat het voorval niet te bewijzen is of dat melding niet helpt (SCP 2012).

In Amsterdam had slechts 9% van de slachtoffers melding gedaan in 2010 (O+S 2010). In 2013 waren er bij het Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam (MDRA) 39 meldingen van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid. De meeste incidenten waren gericht tegen homoseksuele mannen. In slechts drie zaken waren vrouwen het doelwit (MDRA 2014). Bij de politie waren er in datzelfde jaar 244 meldingen (O+S 2013). Van de meldingen bij MDRA en de politie kwam bijna negen van de tien uit Amsterdam, de overige klachten komen uit de Amstelland-gemeenten.

Het aantal discriminatiemeldingen (MDRA) en -incidenten (politie) op grond van seksuele gerichtheid neemt elk jaar af. Omdat het aantal geregistreerde gevallen op andere gronden echter sneller is gedaald is er procentueel sprake van stijging. Het is onduidelijk of de afname in absolute cijfers betekent dat LHB-gerelateerd geweld daadwerkelijk is afgenomen, of dat de

Meldingen van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid bij MDRA en politie, 2010-2013 (aantallen)

meldingsbereidheid is gedaald. Daarvoor is extra onderzoek nodig.

Onderzoek naar geweld tegen homoseksuele mannen (Buijs cs 2009) en tegen lesbische en biseksuele vrouwen (Movisie 2011) toont aan dat er vaak sprake is van een 'kantelpunt', waarop daders geweld gaan gebruiken. Als homoseksuele mannen daar het slachtoffer van worden is dat vaak omdat daders denken dat zij seksueel aantrekkelijk zijn voor homoseksuele mannen (Buijs cs 2009). Als lesbische en biseksuele vrouwen daarentegen slachtoffer zijn van geweld, dan vormt de intimiteit van twee vrouwen voor daders vaak een kantelpunt. Ook is het mogelijk dat vrouwen slachtoffer worden als zij alleen zijn: dan vormen de interpretaties over hun uiterlijk voor daders een 'trigger' (Movisie 2011).

Het profiel van de daders verschilt dan ook enigszins, behalve dat het overwegend om mannen gaat. Geweld tegen lesbische en biseksuele vrouwen wordt in de meest gevallen gepleegd door heteroseksuele mannen van verschillende leeftijden. Zij vinden de intimiteit van twee vrouwen seksueel aantrekkelijk (Movisie 2011). Geweld gericht tegen homoseksuele mannen is veelal het feit van jonge mannen. Cijfers voor de regio Amsterdam-Amstelland in 2007 tonen aan dat verdachten veelal tussen 17 en 25 jaar oud waren en onder hen waren jongeren van Marokkaanse herkomst oververtegenwoordigd (Buijs cs 2009). Er is sindsdien geen dergelijk uitgebreid onderzoek gedaan om na te gaan of dit nu nog steeds het geval is.

Sport

In de sportwereld heersen overwegend conservatieve denkbepelden over met name mannelijk – lees heteroseksueel – gedrag (Schuyf & Koppers, 2008). Dat maakt LHBT-ers kwetsbaar in de sportwereld. Dit hoofdstuk is gebaseerd op landelijk onderzoek, omdat op een enkele uitzondering niets bekend is over de situatie in Amsterdam.

Sportgedrag

Uit onderzoek van de Mulier groep (2011) blijkt dat er geen verschillen zijn naar seksuele gerichtheid als het gaat om de vragen of mensen sporten, hoe vaak, of zij lid zijn van sportverenigingen en/of van commerciële sportclubs. In 2010 voldeden twee derde van de homoseksuele mannen en lesbische vrouwen

aan de 'combinorm', waarmee zij voldoende bewegen.³ Biseksuele vrouwen en mannen voldeden minder vaak aan deze norm.

Wel zijn er verschillen in type sport dat beoefend wordt. Zo sporten heteroseksuele mannen het vaakst in teamverband, terwijl homoseksuele mannen het vaakst solo sporten. Lesbische vrouwen sporten relatief het vaakst in duo-verband. Movisie (2008) benadrukt dat vooral mannelijke teamsporters moeite hebben met homoseksualiteit. Daardoor zouden homoseksuele mannen daar minder aansluiting bij vinden. Onder vrouwelijke sporters zou minder sprake zijn van 'heteronormativiteit'.

Ook de Mulier groep (2011) kaart aan dat homoseksuele mannen wel eens 'machosporten', als ook team- en contactsporten vermijden. Toch zegt 70% van de homoseksuele mannen dat hun homoseksualiteit geen invloed heeft op hun sportgedrag. Onder biseksuele mannen en vrouwen en lesbische vrouwen komt een dergelijke invloed van de seksuele gerichtheid minder voor. In lijn hiermee heeft drie kwart van de LHB-sporters geen behoefte om lid te zijn van een sportclub gericht op homoseksuele mannen en/of lesbische vrouwen.

Ervaren discriminatie in de sport

Van de (2%) Amsterdammers die in 2014 discriminatie op grond van seksuele gerichtheid rapporteren (we weten echter niet of dit LHBT-ers zijn) zei 10% dat dit gebeurde tijdens sportbeoefening. Dat is veel minder dan op straat of in de woonomgeving.

Deze uitkomsten komen goed overeen met landelijk onderzoek (Mulier groep 2011) waaruit blijkt dat 8% van de homoseksuele mannen en 2% van de lesbische vrouwen negatief gedrag tijdens sport rapporteert naar aanleiding van hun seksuele gerichtheid.

Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat 15% van de homo- en biseksuele mannen en vrouwen zich onveilig voelt in de sport. Biseksuele mannen voelen zich vaker onveilig (25%) en lesbische vrouwen minder (3%).

Kwalitatief onderzoek onder homoseksuele en lesbische hockeyers en fitness-sporters (Bos, 2006) toont aan dat homoseksualiteit lang niet altijd wordt geaccepteerd. Beide sporten zijn juist relatief populair onder homoseksuele en

lesbische sporters. De respondenten van Bos hebben weinig negatieve ervaringen, maar toch kan homoseksualiteit een 'bron van ongemak, onzekerheid of schaamte' zijn. Dat heeft te maken met opmerkingen en scheldwoorden van andere sporters, maar ook met de gêne die kan ontstaan omdat normaal sportgedrag een seksuele lading kan krijgen. Uit het onderzoek van de Mulier groep (2011) blijkt dat een kwart van de LHB-sporters gewend is geraakt aan het feit dat de termen 'homo' en 'mietje' als scheldwoord worden gebruikt door medesporters.

Transgenders in de sport

Er is weinig bekend over transgenders in de sport. Een uitzondering vormt een kwalitatief onderzoek onder 12 transgendermannen en – vrouwen door Elling (2012). Voor transgenders is sport volgens haar een confronterende ervaring, zeker rondom een geslachtstransformatie. Sport gaat moeilijk samen met een dergelijke transformatie, vanwege de genderscheiding in de beoefening van sport en alle infrastructuur daaromheen. Vóór de transformatie hebben transgenders hele uiteenlopende ervaringen, van discriminatie tot sterke steun door medesporters, van ongemak en schaamte ten aanzien van het lichaam tot positieve sportervaringen. Volgens Elling toont dat de 'ambivalente en paradoxale wijze waarop transgenders 'natuurlijke', binaire genderverschillen in de sport zowel uitdagen als reproduceren.'

Acceptatie van LHB-ers in de sport

Een enquête onder sporters in 2010 (Mulier groep 2011) toont aan dat 77% van hen homoseksualiteit in de sport accepteert terwijl 4% er negatief over oordeelt. Er zijn wel belangrijke verschillen tussen sporters, vooral op basis van leeftijd. Sporters tussen 15 en 18 jaar oordelen vaker negatief, vooral de mannen onder hen. Een op de tien mannelijke teamsporters oordeelt negatief over homoseksualiteit in de sport.

Gemeentelijk beleid

Een enquête onder 131 gemeenten (Movisie 2014) toont aan dat bijna de helft van de gemeenten een antidiscriminatie-gedragscode gebruikt specifiek gericht op de sport. Bijna veertig procent van de gemeenten stimuleert het oprichten van sportclubs op van wijk- en buurtniveau waarbij nadrukkelijk iedereen welkom is. Een kwart van de gemeenten zegt dat sportwedstrijden worden gestopt bij anti-LHBT-spreekkoren.

Vanwege de Canal Parade, het homomonument en andere evenementen en bezienswaardigheden was Amsterdam lange tijd een top-bestemming onder LHB-toeristen.⁴ Volgens sommigen was het de 'Gay Capital of Europe' (InHolland 2006). Het lijkt er op dat Amsterdam aan populariteit heeft ingeboet in vergelijking met de hoogtijdagen van eind jaren 1990. Daar zijn verschillende oorzaken voor, zowel op het gebied van het klimaat en de voorzieningen in Amsterdam, als vanwege de opkomst van andere steden in Europa en in de wereld als 'gay destination'. Toch zijn er recente berichten over de opleving van Amsterdam als toeristische bestemming voor LHB-ers (Parool 2013).

LHB-toeristen

Er zijn geen cijfers over het aantal LHB-toeristen in Nederland of in Amsterdam. Het totaal aantal toeristen wordt berekend op basis van het aantal overnachtingen in hotels. Daarbij is wel bekend uit welk land toeristen komen, maar niet wat hun seksuele gerichtheid is.

Buitenlandse LHB-toeristen kwamen in 2006 bijna allen voor vakantie naar Amsterdam. De helft was eerder in Amsterdam geweest. Hun bezoek werd vaak voorbereid door zowel algemene informatiekanalen als ook gay-specifieke informatie (InHolland 2006).

Volgens datzelfde onderzoek doen LHB-toeristen in Amsterdam hetzelfde als andere buitenlandse toeristen: ze lopen rond door de stad, bezoeken de belangrijke musea en andere attracties. Ze

onderscheiden zich alleen op het punt dat een deel van hen het homomonument bezoekt, ze meer dan andere toeristen de Wallen bezoeken en het LHB-aanbod gebruiken (café's, hotels, sauna's).

In het bezoekersonderzoek van Amsterdam Marketing in 2011 bleek dat 2,3% van de 264.500 verblijfsbezoekers een 'gay-locatie' hadden bezocht tijdens hun bezoek aan Amsterdam. Deze bezoekers gaven een hoger bedrag uit per dag (€169,68) dan bezoekers die geen 'gay locaties' hadden bezocht (€161,15). Daarnaast bleven bezoekers aan 'gay-locaties' gemiddeld langer in Amsterdam (5,5 dagen vs 4,4 dagen). Al met al gaven bezoekers aan gay-locaties gemiddeld €224 meer tijdens hun verblijf in Amsterdam, oftewel 31% meer, dan andere verblijfsbezoekers (persoonlijke communicatie Amsterdam Marketing).

Imago Amsterdam onder LHB-toeristen

In 2010 deed O+S onderzoek onder homoseksuelen en lesbische Amsterdammers. Op de vraag of de titel 'Gay Capital of the World' bij Amsterdam hoort, antwoordde 35% negatief (O+S 2010). Vooral homoseksuelen mannen uitten zich negatief. Heteroseksuele Amsterdammers waren veel vaker van mening dat Amsterdam deze titel wel degelijk verdiende.

In onderzoek dat in 2006 was uitgevoerd waren homoseksuelen en lesbische toeristen uit het buitenland, evenals buitenlandse beïnvloeders in de LHB-toeristische branche positiever over Amsterdam dan homoseksuelen en lesbische

Amsterdammers. Gemiddeld scoorde Amsterdam een 9 onder buitenlandse toeristen en beïnvloeders op de vraag hoe 'gay-vriendelijk'

Amsterdam was. Amsterdammers zelf gaven een 7. Volgens hen was het tien jaar geleden beter dan in 2006 (InHolland 2006).

Noten

- 1 Zowel het SCP (2012) en Vennix (2010) melden dat de enquêtes onder transgenders niet representatief zijn, omdat respondenten online zijn geworven via sites van en voor transgenders.
- 2 In dit hoofdstuk kunnen geen gegevens worden gepresenteerd over transseksuelen.
- 3 De combinorm is een combinatie van de beweegnorm (minimaal vijf dagen per week matig intensief bewegen) en de fitnorm (minimaal drie maal per week twintig minuten intensief bewegen).
- 4 Er is niets bekend specifiek over transgender-toeristen. Dit hoofdstuk gaat alleen over LHB-ers.

Colofon

Gemeente Amsterdam
Onderzoek, Informatie en Statistiek (OIS)
www.os.amsterdam.nl

Auteurs
Esther Jakobs
Nina Holaind
Laure Michon
Merel van der Wouden

Januari 2015